

İktidarlar deniz haklarımızı korumuyor !

Haluk DURAL
Millî Merkez Genel Sekreteri, 10.03.2018
halukdural@gmail.com

Özet

Kuzey Afrika ve esas itibariyle Ortadoğu'da devam eden savaş ve çatışmaların arkasındaki esas sebep, başta ABD olmak üzere İngiltere, Fransa ve Almanya gibi emperyalist devletlerin doğu Akdeniz ve Ortadoğu bölgelerindeki jeopolitik çıkarlarıdır. Bu çıkarlar ise Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'deki petrol ve doğal gaz kaynakları ve buralardan çıkan veya çıkarılacak olan hidrokarbon enerjinin dünya pazarlarına sevkedileceği kara ve deniz güzergâhları üzerindeki hakimiyet mücadelesidir.

Elbette, ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi çerçevesinde kurmayı düşlediği Kürdistan devleti ana hedeflerden birisidir ama eğer Suriye'nin kuzeyinde Akdeniz'e çıkışı olan böyle bir devlet kurulursa bölgedeki, karalarda ve doğu Akdeniz'deki bütün petrol ve doğalgaz üretimi üzerinde ABD ve İsrail'in kesin denetimi olacaktır. Böyle geniş kapsamlı bir denetim Avrupa'nın Rusya doğalgazına bağımlılığını azaltacağı gibi Ortadoğu petrollerine bağımlı ülkeler için de önemli bir tehdit unsuru olacaktır.

Doğu Akdeniz enerji kaynakları

Jeolojik olarak doğu Akdeniz bölgesinde Kıbrıs, Eratostenes yükseltisi, Lazkiye, Levant, Judea, Nil, Batı Arap bölgesi ve Zagros bölgesi olmak üzere sekiz tane önemli basen (havza) bulunmakta olup, tarihsel olarak Nil Delta baseni ile Batı Arap ve Zagros (Irak, İran ve Körfez ülkeleri) bölgelerinde hidrokarbon üretimi yapılmakta olup, günümüzde gözler Levant basenine çevrilmiş bulunmaktadır[1]. Bölgedeki petrol ve doğal gaz oluşumları aşağıdaki haritada görülmektedir[2].

[1]: US Energy Information Administration, <http://www.eia.gov/countries/regions-topics.cfm?fips=EM#palestinian>

[2]: http://www.eia.gov/countries/analysisbriefs/Eastern_Mediterranean/images/basin_map.png

Doğu Akdeniz bölgesinde son zamanlarda keşfedilen doğal gaz miktarları aşağıdaki tabloda görülmektedir: [3] [4]

Ülke	Keşif Tarihi	Sahanın Adı	Tahminî Rezerv, milyar m ³	Üretime Geçiş
GKRY	2011	Afrodit	198,2	2017
İsrail	1999	Noa	1,1	2012
	2000	Mari-B	42,5	2004
	2009	Dalit	14,2	2013
	2009	Tamar	283,2	2013
	2010	Levanten	509,7	2016
	2011	Dolfin	2,3	Belirsiz
	2012	Şimşon	8,5	Belirsiz
	2012	Tanin	34,0	Belirsiz
2013	Kariş	51,0	Belirsiz	
Filistin	2000	Gazze-Marin	28,3	Belirsiz

2006 yılında Levant havzasında İsrail ve Filistin ruhsatlarında 85 milyar m³, Tamar, Dalit havzalarında ise yaklaşık 141,6 milyar m³ gaz bulunmuştur.

Amerikan Jeolojik Araştırma Kurumu'nun (U.S. Geological Survey-USGS) 2010 raporuna göre Levantin havzasında henüz keşfedilmemiş toplam rezervi 181 milyon ton petrol ve 3,5 trilyon m³ doğal gaz rezervi bulunmaktadır. Ayrıca keşfedilmemiş 70,2 milyon ton Doğal Gaz Sıvısı [5] olduğu tahmin edilmektedir.[6]

Münhasır Ekonomik Bölge-MEB

Devletlerin deniz yetki alanları, 10 Aralık 1982 tarihinde imzalanan ve 16 Kasım 1994'de yürürlüğe giren, BM Deniz Hukuku Sözleşmesi (United Nations Convention on the Law of the Sea) [7] ile belirlenmiştir.

Sözleşmenin 3. Maddesi Karasularının sınırlarını 12 deniz mili olarak belirler.[8]

Anılan Sözleşmenin 55-75 maddeleri Münhasır Ekonomik Bölge (Exclusive Economic Zone-EEZ) ile ilgili hükümleri içerir. Bu bölümdeki 57. maddeye göre Münhasır Ekonomik Bölge Sınırı, karasularının ölçüldüğü başlangıçtan itibaren 200 deniz milidir.[9]

Aralarında 200 deniz milinden daha kısa mesafeler bulunan devletler arasında MEB sınırlarının belirlenmesinde ise anılan Sözleşmenin 74. maddesi hükümleri uygulanır.

[3]: EIA, U.S. Energy Information Administration, Eastern Mediterranean Region Report, 2013.08.15, s. 5

[4]: 1 trilyon fit küp (tcf) doğalgaz = 28,317 milyar m³; 100 milyar varil petrol= 14,3 milyon ton

[5]: Doğal Gaz Sıvısı: Doğal Gaz, genel olarak, %95 metan (CH₄) ve diğer hidrokarbonlardan; %2,5 etan (C₂H₆), %0,2 propan (C₃H₈), %0,06 bütan (C₄H₁₀), %0,02 pentan (C₅H₁₂) ve %0,02 daha ağır hidrokarbon (C₅H₁₂) + C₁₀H₂₂) karışımından oluşur. Ayrıca içinde %1,6 azot (N₂), %0,7 karbondioksit (CO₂) ve eser miktarlarda hidrojen sülfür (H₂S) ve su bulunur. Gaz rezervuarlarında yüksek basınç altında propan ve daha ağır hidrokarbonlar sıvılaşır (tüp gaz gibi) ki, bu sıvı doğrudan kullanılabilen değerli bir maddedir.

[6]: http://www.eia.gov/countries/analysisbriefs/Eastern_Mediterranean/images/basin_map.png

[7]: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

[8]: Madde 3. Karasularının genişliği "Her devlet karasularının genişliğini tespit etme hakkına sahiptir; bu genişlik işbu Sözleşmeye göre tespit edilen esas hatlardan itibaren 12 deniz milini geçemez."

[9]: Madde 57. Münhasır ekonomik bölgenin genişliği "Münhasır ekonomik bölge, karasularının ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz milinin ötesine uzanmayacaktır."

Madde 74: Sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletler arasında münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılması

1- Sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletler arasında münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılması, hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmak amacıyla, Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 38. maddesinde[10] belirtildiği şekilde uluslararası hukuka uygun olarak anlaşma ile yapılacaktır.

2- Uygun bir süre içerisinde bir anlaşmaya varamadıkları takdirde ilgili devletler XV. Kısımda (Uyuşmazlıkların Halli-Settlement Of Disputes) öngörülen usullere başvuracaklardır.

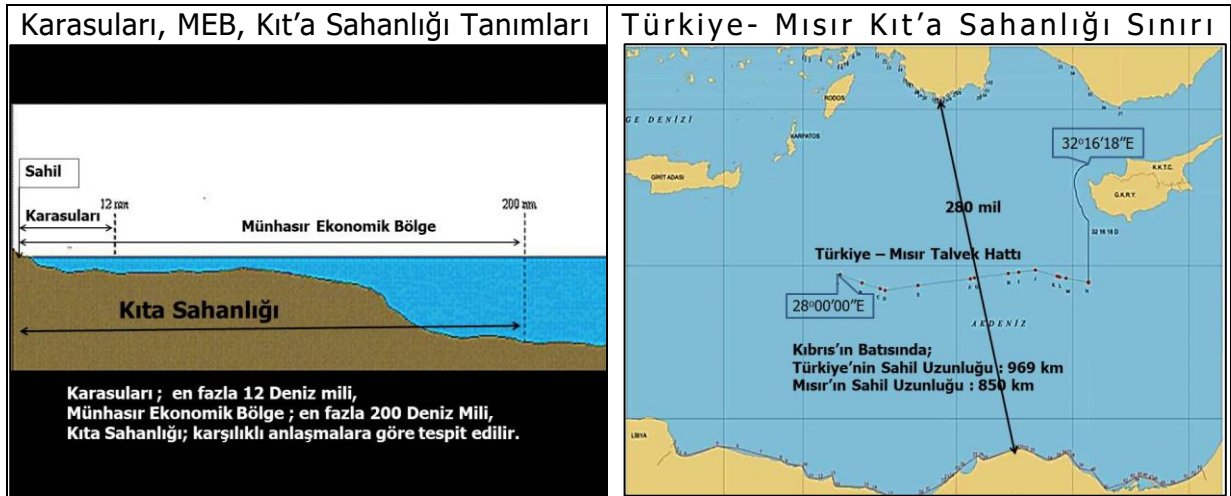
3- 1nci paragrafta öngörülen anlaşma akdedilinceye kadar ilgili devletler, anlayış ve işbirliği ruhu içerisinde, pratik çözüm getiren geçici düzenlemelere girişmek ve bu geçiş süresi içerisinde nihai anlaşmanın akdini tehlikeye düşürmemek veya engellemek için ellerinden gelen gayreti göstereceklerdir. Geçici düzenlemeler, nihai sınırlandırmaya hanel getirmeyecektir.

4- İlgili devletler arasında yürürlükte olan bir anlaşma varsa, münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılmasına ilişkin sorunlar bu anlaşmaya uygun olarak çözümlenecektir.

BM Deniz Hukuku Sözleşmesinin 76. maddesinde ise Kıt'a Sahanlığı tanımı yapılmaktadır.

Madde 76: Kıt'a sahanlığının tanımı

1- Sahildar bir devletin kıt'a sahanlığı, karasularının ötesinde kıt'a kenarının dış eşiğine kadar veya bu eşik daha az bir mesafede ise, karasularının ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz mili mesafeye olan kısımda, bu devletin kara ülkesinin doğal uzantısının bütünündeki denizaltı alanlarının deniz yatağı ve toprak altlarını içerir.

[10]:

http://uliwiki.tuicakademi.org/index.php/Uluslararası%C4%B1_Adalet_Divan%C4%B1_Stat%C3%BCs%C3%BC_38._Madde_D%C3%BCzenlemesi

Uluslararası hukukun şekli kaynaklılarını, yani uluslararası hukuk kuralları arandığında nerede bulunacağını "Uluslararası Adalet Divanı (UAD Statüsü'nün 38. maddesi)" söylemektedir. Söz konusu maddenin içeriği şu şekildedir:

"1. Kendisine sunulan uyuşmazlıkları uluslararası hukuka uygun olarak çözmekle görevli olan Divan:

a. Uyuşmazlık durumundaki devletlerce açıkça kabul edilmiş kurallar koyan, gerek genel gerekse özel uluslararası antlaşmaları,

b. Hukuk olarak kabul edilmiş genel bir uygulamanın kanıt olarak uluslararası yapılageliş (teamül) kurallarını,

c. Uygur uluslarca kabul edilen hukukun genel ilkelerini,

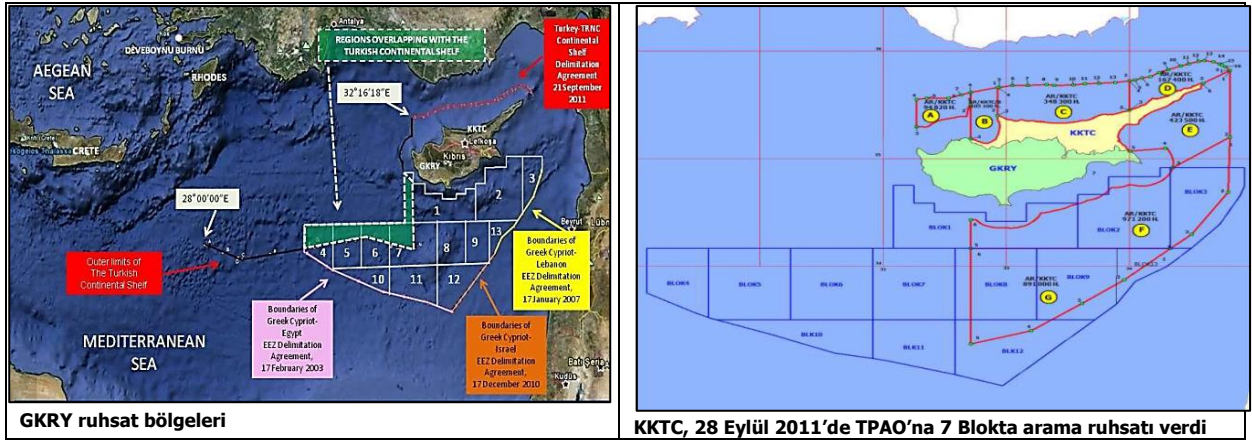
d. 59. Madde hükmü saklı kalmak üzere, hukuk kurallarının belirlen de yardımcı araç olarak yargı kararlarını ve çeşitli ulusların en yetkin yazarlarının öğretilerini uygular.

2. Bu hüküm, tarafların görüş birliğine varmaları halinde, Divan'ın hakça ve eşitçe karar verme yetkisini zedelemesiz."

Geçtiğimiz yıllarda, doğu Akdeniz bölgesinde yeralan Mısır, İsrail, Lübnan, Suriye ve Güney Kıbrıs Münhasır Ekonomik Bölge-MEB (Exclusive Economic Zone-EEZ) anlaşmaları yaparak deniz alanlarını paylaşmışlardır. Ancak Lübnan-İsrail ve İsrail-Gazze deniz sınırlarında anlaşmazlıklar mevcuttur. Ayrıca İsrail, Filistin'in bağımsızlığını tanımamakta ısrar ederek, Gazze şeridinin MEB'ndeki Gazze Marin-1 ve Marin-2 alanlarında tespit edilmiş olan doğalgaz yataklarına konmak için Gazze'ye yönelik sürekli askeri saldırılar yapmaktadır[11].

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, kendisinin kabul ettiği ve Mısır, İsrail ve Lübnan'la anlaşmaya vardığı münhasır ekonomik bölge sınırları içerisindeki bölgeyi 13 adet ruhsat alanına ayırmış ve Amerikan-İsrail ortaklığı şirketlere arama ve üretim ruhsatları vermeye başlamıştır. Konuyla ilgili çok daha ayrıntılı bilgiler yazarın, aşağıdaki dip notta verilen makalesinden okunabilir.[12]

Bu ruhsat alanlarından 1,4,5,6,7 numaralı alanlar Türkiye'nin halen ilan edilmemiş olan kıta sahanlığı ve MEB'si ile çakışmaktadır.

KKTC, Türkiye ile 21 Eylül 2011 tarihinde MEB antlaşması imzalayarak 28 Eylül 2011 tarihinde TPAO'na 7 blokta arama ruhsatı vermiştir. Bu ruhsat alanları ile GKRY'nin ilân ettiği parseller yukarıdaki haritada da görüldüğü üzere çakışmaktadır.

Güney Kıbrıs'ın MEB-EEZ'ndeki "Afrodit" adı verilen 12. parseldeki ilk ihalesini alan Amerikan Nobel Enerji, bu arama için kurulan şirketteki hissesinin yüzde 30'unu İsrail'in Delek Şirketine ve bu şirketin iştiraki olan Avner Petrol arama şirketine satmıştır. Bu işlemle birlikte İsrail Güney Kıbrıs ekonomik ve siyasi ilişkileri daha da güçlenmiştir. Böylece Güney Kıbrıs'ın MEB bölgesi kısmen de olsa, aynı zamanda, İsrail'in çıkar alanı konumuna da gelmiştir. Bu ilişkiyi güçlendirmek için İsrail ile Güney Kıbrıs, Ocak 2012 ayında savunma ve askeri işbirliği anlaşması imzalamışlardır.[13]

Doğu Akdeniz doğal gaz alanları ile ilgili olarak Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, İsrail, Mısır ve Yunanistan arasında yapılmış olan MEB sınır anlaşmaları GKRY'nin arama ve üretim ruhsatları verdiği Amerikan şirketlerinin de resme dahil olmasıyla birlikte ortaya çıkan

[11]: Agreement between the Republic of Cyprus and the Arab Republic of Egypt on the Delimitation of the Exclusive Economic Zone 17 February 2003, <http://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/EGY-CYP2003EZ.pdf>; Delimitation Agreement Cyprus-Lebanon EEZ January 17, 2007; Delimitation Agreement Cyprus-Israel December 17, 2010.

[12]: Haluk Dural, Doğu Akdeniz enerji kaynakları, 2.05.2015 <http://docplayer.biz.tr/8686275-Dogu-akdeniz-enerji-kaynaklari.html>

[13] : Greek Cyprus ratifies military cooperation deal with Israel, Today's Zaman 3 July 2012.

işbirlikler, giderek askeri işbirlikleri ile pekiştirilmekte olup, Akdeniz’de Türkiye’nin deniz menfaatlerine aykırı ve hasım bir cephe kurulmuştur.

Son zamanlardaki gelişmeler

Nitekim geçtiğimiz Şubat ayının son günlerinde, 4,2 trilyon m³ doğal gaz rezervi olduğu bilinen GKRY’nin 6. Parseldeki Kalipso sahasında sondaj çalışmalarına başlamak üzere bölgeye gelen İtalyan ENI firmasına ait Saipem 12000 sondaj gemisi, 6ncı parsel Türkiye’nin MEB ile çakıştığından Türk Deniz Kuvvetleri bölgeye intikal ederek, sondajı engellemişlerdir. Türk Deniz Kuvvetleri Seyir Hidrografi ve Oşinografi Dairesi-SEYHİDDA tarafından yayınlanan Navtex’in (Navigational Telex) sona ereceği 22 Şubat tarihinden sonra 3 nolu parsele hareket edecek olan Saipem 12000, 0258/18 sayılı Navtex[14] ile duyurulan Türk Deniz Kuvvetlerinin 22 Şubat-10 Mart tarihleri arasında Doğu Akdeniz’de yapacağı atışlı tatbikat nedeniyle, 3 Nolu parsele gidememiş ve Kıbrıs’tan ayrılmıştır.

2017 yılındaki ihaleye kazanıp, GKRY ile sözleşme imzalayan Katar Petrol+Exxon Mobil ortaklığı 10uncu Parselde arama ve sondaj çalışmalarına 2018’de başlanacağı açıklanmıştır.[15]

“5 Mart günü çalışmalarına başlayacak olan güçlü bir Amerikan şirketi olan Exxon-Mobil şirketinin kirasında bulunan Ocean Investigator ve Med Surveyor adlı arama ve sondaj gemileri şu anda Doğu Akdeniz’de bulunuyor. Ocean Investigator adlı sondaj gemisi Atina’nın güney doğusundaki, Türkiye düşmanı teröristlerin eğitildiği “ünlü” Lavrion şehrinin açıklarında demirli. Med Surveyor adlı gemi ise İsrail’in liman kenti olan Hayfa’nın 350 kilometre (190 deniz mili) açığında, Kıbrıs adasının güneyinde demirli. Her iki gemi Exxon-Mobil-Katar Petrol konsorsiyumunun aldığı ortak karara göre gerektiği sayıdaki sondaja Ekim ayında başlayacak.”[16]

Herne kadar 10uncu Parsel Türk MEB’si dışında kalıyorsa da, Deniz Kuvvetleri yayınladığı 0296/18 sayılı Navtex ile Kıbrıs’ın güneyinde 10uncu Parseli de içine alan geniş bir bölgede 28 Şubat-31 Mayıs tarihleri arasında atışlı tatbikat yapacağını duyurmuştur.

Türkiye’deki birçok yandaş gazetede ve haber ajanslarında, Amerikan 6. Filosundan bazı gemilerin Katar Petrol-Exxon Mobil ortaklığının 10uncu Parseldeki çalışmaları sırasında Türk Deniz Kuvvetlerine karşı koruma yapacağı mealinde haberler ve yorumlar yayınlanmıştır.

Bunlarla ilgili durumu açıklığa kavuşturmak gerekir:

1- Juniper Cobra 2018 Tatbikatı:

ABD Avrupa Komutanlığı-USEUCOM ile İsrail Savunma Kuvvetleri-IDF arasında 2001 yılından beri düzenli olarak yapılan bu tatbikatın dokuzuncusu 4-15 Mart tarihleri arasında Kıbrıs ile İsrail arasındaki sularda yapılacaktır. Tatbikata hava ve deniz yoluyla Avrupa’dan İsrail’e nakledilecek 2.500 Amerikan ve 1.400 İsrail hava savunma askeri katılacaktır.

Tatbikat senaryosuna göre, İsrail hava savunma kuvvetlerine yardım için İsrail’e sevkedilecek Amerikan askerleri, beraberce farklı bölgelerden atılan çeşitli füze saldırılarına karşı koyma bilgisayar simülasyonları yapacaktır. Simülasyonda İsrail’in hava savunma sistemleri içinde bulunan Arrow Füzelere, Demir Kubbe, Patriot, Davut Sapanı gibi sistemler kullanılacaktır.[17]

[14] : http://www.shodb.gov.tr/shodb_esas/index.php/tr/seyir-emniyeti/seyir-duyurulari/tum-istasyonlar

[15] : <http://www.worldoil.com/news/2017/4/5/qatar-petroleum-exxon-mobil-sign-ep-psa-contract-with-cyprus>

[16] : Prof. Dr. Ata ATUN, KKTC III. Cumhurbaşkanı Politik Danışmanı,

<https://www.turkishnews.com/tr/content/2018/03/02/dogu-akdenizde-dogalgaz-krizi-yukseliyor-prof-dr-ata-atun/>

[17] : <https://www.idf.il/en/minisites/military-cooperation/preparing-for-juniper-cobra-2018/>

Tatbikata;

- ABD'den 6. Filo Blue Ridge sınıfı USS Mount Whitney(LCC20) komuta kontrol gemisi,
- Seabees (deniz arıları) diye bilinen 4 Mobil deniz inşaat taburu (Naval Mobile Construction Battalion-NMCCB),
- 26. Deniz Sefer Birimi ve komuta kademesi (26th Marine Expeditionary Unit-MEU), Amfibi Bölüğü 4 (Amphibious Squadron-PHIBRON 4) yüklemiş olan Wasp sınıfı amfibik saldırı gemisi USS Iwo Jima (LHD 7)

katılacaktır.

2- DYNAMIC MANTA 2018

NATO'nun Denizaltı Savaş Tatbikatı olan Dynamic Manta 2018, 2-16 Mart tarihlerinde Sicilya sahillerinde yapılacaktır.[18] NATO Denizaltı Komutanlığı (NATO Submarine Command- COMSUBNATO) komutasında bu yıl tatbikata Kanada, Yunanistan, İtalya, İspanya, Türkiye ve ABD'den denizaltılar ve 9 su üstü gemisi katılacaktır.

3- NOBLE DINA-2018

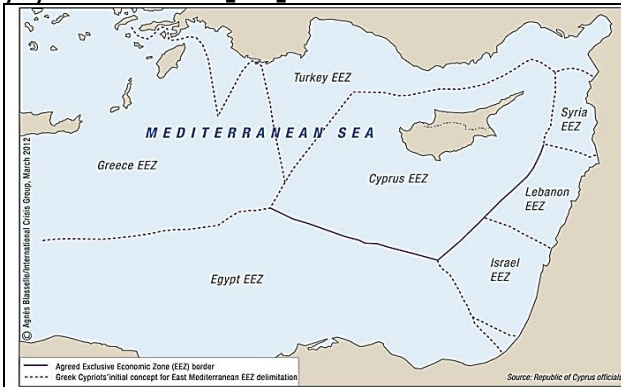
Geçmiş yıllarda ABD ve Yunanistan ortaklığında deniz ve hava unsurlarının katıldığı bu tatbikat için henüz hiçbir ilan yapılmamıştır.

Görüldüğü üzere iç kamuoyuna yönelik provokatif açıklamalara Başbakan Binali Yıldırım da katılarak Kıbrıs'ın güneyinde Rum sondajına 6. Filo koruması iddiasıyla ilgili olarak "Emrivakilerle yapılacak benzeri kışkırtıcı faaliyetler karşılığını uygun şekilde görecektir" diye konuşmuştur.[19]

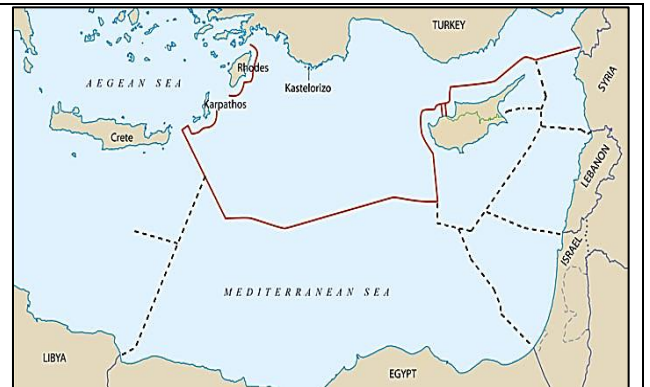
Bütün bu gelişmelere karşın, Emekli Amiral Cem Gürdeniz "Cumhuriyet Donanması: SEMPER PARATUS (Always Ready-herdaim hazır) Donanmamız çıkarlarımızı korumaya her zaman hazırdır. Mavi Vatan da Anadolu'ya güvenlik, refah ve mutluluk vermeye hazırdır." dediği yazısında en doğru tesbitleri ortaya koymuştur.[20]

BM Deniz Hukuku Sözleşmesi 10 Aralık 1982 tarihinde imzalanıp, 16 Kasım 1994'de yürürlüğe girmiş olmasına rağmen, hiçbir T.C. Hükümeti bu Sözleşme ile belirlenmesi gereken ülkemizin Münhasır Ekonomik Bölge ve Kıta Sahaneliği sınırlarının belirlenmesi konusunda somut ve sonuç alıcı çaba göstermemiştir.

Bu arada, gerek Yunanistan, gerekse GKRY ve ABD-AB kaynaklı çeşitli kurumlarda yapılan çalışmalarla doğu Akdeniz MEB-EEZ hazırlanan haritaları dünya kamuoyuna yayınlanmaktadır[21].

Akdeniz MEB-EEZ GKRY görüşü CRISIS GROUP/Agnes Blassell

Akdeniz MEB-EEZ gayri-resmî Türk görüşü Copyright PRIO Cyprus Centre/orijinal kaynak TÜDAV-Türk Deniz Araştırmaları Vakfı

[18] : <http://www.mc.nato.int/missions/exercises/dynamic-manta-2018.aspx>

[19] : <https://www.ntv.com.tr/turkiye/basbakan-yildirimdanda-6-filo-aciklamasikiskirtici-faaliyetler-karsiligini-gore,yGBryeHjV0mbBgNpFK-dqg>

[20] : <https://www.aydinlik.com.tr/son-sozu-donanmalar-soyler-cem-gurdeniz-kose-yazilari-subat-2018>

[21]: Can Gas Save Cyprus? The Long-Term Cost of Frozen Conflicts, <http://blog.crisisgroup.org/europe-central-asia/2013/03/22/can-gas-save-cyprus-the-long-term-cost-of-frozen-conflicts/>

Sonuç

Her an ortalama 2.000 ve yılda 200.000 geminin hareket ettiği Akdeniz dünyanın en önemli su yoludur. Akdeniz'in stratejik önemi, doğu Akdeniz'de ortaya çıkan petrol ve doğalgaz varlığı, üç kıtanın ortasında yer alması ve Ortadoğu/Hazar enerji kaynaklarına yakınlığı nedeniyle günümüzde çok artmıştır. Bu nedenle Türkiye:

- 1- Mısır, GKRY ve Yunanistan arasında yürütülen ve Akdeniz'i paylaşmayı amaçlayan MEB-EEZ çalışmaları hakkında Birleşmiş Milletler'e derhal itirazlarını bildirmelidir.
- 2- Resmî olarak Akdeniz'de kendi MEB-EEZ alanlarını DERHAL ilân ederek, kıyıdaş ülkelere müzakere çağrısı yapmalıdır.
- 3- Kıbrıs'ın güneyi dahil Akdeniz'de hidrokarbon arama ve çıkarma faaliyetlerini kesintisiz olarak sürdürmelidir.
- 4- Suriye ile sürdürülen düşmanlık politikasına derhal son vererek, Akdeniz'deki menfaatlerin korunması için ortak hareket etmelidir.
- 5- Rusya ve Çin Halk Cumhuriyeti ile Akdeniz hidrokarbon rezervlerinin arama ve işletme konularında ortaklıklara giderek, stratejik bir denge kurmalıdır.
- 6- KKTC'nin bağımsız bir devlet olarak varlığını sürdürmesini ve giderek Türkiye ile bütünleşmesini sağlayarak, Akdeniz'de stratejik üstünlüğünü devam ettirmelidir.
- 7- Daha uzun vadede ise, gerek Akdeniz havzası ve gerekse Ortadoğu'da istikrarın sağlanabilmesi için, emperyalist batının Türkiye'nin/Karadeniz'in kuzeyinden ve güneyden yaptığı büyük cepheli saldırganlığının durdurulabilmesi için, Çin ve Hindistan tarafından aktif destek sağlanacağı; KKTC, Filistin, Lübnan, Suriye, Irak, İran, Azerbaycan ve Rusya'nın katılacakları geniş bir jeostratejik cepheye sahip Batı Asya Birliği'nin kurulması için çabalamalıdır[22].

[22]: Halûk DURAL sunumu, Anti-emperyalist Kadınlar Buluşması Konferansı, 25 Şubat 2012 Ankara